

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

VELIKO VIJEĆE

PREDMET PALOMO SÁNCHEZ I OSTALI PROTIV ŠPANJOLSKE

(zahtjevi br. 28955/06, 28957/06, 28959/06 i 28964/06)

PRESUDA

STRASBOURG

12. rujna 2011.

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.

Ovaj prijevod financiran je uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund) i ne obvezuje Sud. Za više informacije pogledajte detaljnu napomenu o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2012.

La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyrights/droits d'auteur à la fin du présent document.

U predmetu Palomo Sánchez i ostali protiv Španjolske,

Europski sud za ljudska prava, zasjedajući u Velikom vijeću sastavljenom od:

Nicolas Bratza, *predsjednik*,
Peer Lorenzen,
Françoise Tulkens,
Elisabeth Steiner,
David Thór Björgvinsson,
Danutė Jočienė,
Ján Šikuta,
Dragoljub Popović,
Ineta Ziemele,
Isabelle Berro-Lefèvre,
Päivi Hirvelä,
Luis López Guerra,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Ledi Bianku,
Işıl Karakaş,
Nebojša Vučinić,
Kristina Pardalos, *suci*,

i Vincent Berger, *Jurisconsult*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost dana 8. prosinca 2010. i 29. lipnja 2011.,

donosi slijedeću presudu koja je usvojena potonjeg datuma:

POSTUPAK

1. Predmet je pokrenut podnošenjem šest zahtjeva (br. 28955/06, 28957/06, 28959/06, 28964/06, 28389/06 i 28961/06) protiv Kraljevstva Španjolske u skladu s člankom 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) od strane šest španjolskih državljana, g. Juan Manuel Palomo Sánchez, g. Francisco Antonio Fernández Olmo, g. Agustín Álvarez Lecegui, g. Francisco José María Blanco Balbas, g. José Antonio Aguilera Jiménez i g. Francisco Beltrán Lafulla („podnositelji zahtjeva”), dana 13. lipnja 2006.

2. Podnositelje zahtjeva pred Sudom je zastupao g. L. García Quinteiro, odvjetnik iz Barcelone. Španjolsku Vladu („Vlada”) je zastupao njihov zastupnik, g. F. Irurzun Montoro, državni savjetnik.

3. U njihovim zahtjevima, podnositelji su se između ostalog žalili da su dobili otkaz kao odmazdu za pripadanje određenom sindikatu i njegovih zahtjeva, a iz razloga navodno uvredljivog sadržaja biltena tog sindikata. Pozvali su se na članke 10. i 11. Konvencije.

4. Zahtjevi su dodijeljeni u rad Trećem odjelu Suda (pravilo 52 . st. 1. Poslovnika Suda). Dana 11. prosinca 2008. predsjednik Odjela odlučio je obavijestiti Vladu o zahtjevima. Također je odlučeno u isto vrijeme razmatrati dopuštenost i osnovanost zahtjeva prema tadašnjem članku 29. st. 3. (sada čl. 29. st. 1.) Konvencije i pravilu 54A.

5. Dana 17. studenog 2009. Vijeće sastavljeno od: Josep Casadevall, predsjednik, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra i Ann Power, suci, i Santiago Quesada, tajnik odjela, odlučilo je prema pravilu 42. st. 1. ujediniti postupak u predmetima pokrenutim pod brojevima 28389/06, 28955/06, 28957/06, 28959/06, 28961/06 i 28964/06. Proglasilo je dopuštenima zahtjeve (br. 28955/06, 28957/06, 28959/06, 28964/06) podnesene od strane g. Juan Manuel Palomo Sáncheza, g. Francisco Antonio Fernández Olma, g. Agustín Alvarez Leceguija i g. Francisco José María Blanco Balbasa („podnositelji zahtjeva”) i nedopuštenim (br. 28389/06 and 28961/06) one podnesene od strane g. Aguilera Jiménez i g. Beltrán Lafulla. Dana 8. prosinca 2009. Vijeće je donijelo presudu (*Aguilera Jiménez i ostali protiv Španjolske*) u kojoj je, sa šest glasova za i jednim protiv, našlo da nije došlo do povrede članka 10. Konvencije, te da se nije postavljalo odvojeno pitanje pod člankom 11. Konvencije.

6. Dana 7. ožujka 2010., podnositelji zahtjeva tražili su da se predmet uputi Velikom vijeću, u skladu s člankom 43. Konvencije i pravilom 73., navodeći da je došlo do povrede članaka 10. i 11. Odbor Velikog vijeća je 10. svibnja 2010. prihvatio taj zahtjev.

7. Sastav Velikog vijeća određen je sukladno odredbama članka 26. st. 4. i 5. Konvencije i pravilu 24.

8. Podnositelji zahtjeva i Vlada dostavili su očitovanja Velikom vijeću.

9. Glavna rasprava održana je u javnosti u Zgradi ljudskih prava u Strasbourgu dana 8. prosinca 2010. (pravilo 59. st. 3.).

Pred Sudom su se pojavili:

(a) *za Vladu*

g F. IRURZUN MONTORO, državni savjetnik, *zastupnik,*

(b) *za podnositelje zahtjeva*

g L. GARCIA QUINTEIRO, odvjetnik, *odvjetnik.*

Sud je saslušao njihova obraćanja.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

10. Podnositelji zahtjeva žive u Barceloni.

11. Bili su zaposleni kao dostavljači u društvu P., protiv kojeg su pokrenuli nekoliko sudskih postupaka pred radnim sudovima. Podnositelji su tražili priznavanje od strane poslodavca njihova posebnog statusa zaposlenika koji primaju plaću u svrhu uključivanja u odgovarajući sustav socijalnog osiguranja, kako je bilo potvrđeno presudama Visokog suda pravde Katalonije od 2. svibnja i 30. prosinca 1995. Predstavnici odbora dostavljača društva P. koji nisu primali plaću svjedočili su protiv njih u tom postupku.

12. Dana 21. svibnja 2001. podnositelji su osnovali sindikat N.A.A. (*Nueva alternativa asamblearia*) s ciljem zastupanja njihovih interesa kao i svih ostalih zaposlenika koji su bili pod pritiskom od strane društva P. da odustanu od svojih zahtjeva glede statusa primanja plaće. Podnositelji su se pridružili izvršnom odboru sindikata. Dana 3. kolovoza 2001. podnositelji zahtjeva obavijestili su društvo P. o osnivanju ogranka sindikata unutar društva, kao i njegovom sastavu i njihovom imenovanju kao članova izvršnog odbora ogranka na tom radnom mjestu. Juan Manuel Palomo Sánchez bio je sindikalni zastupnik, g. Francisco Antonio Fernández Olmo blagajnik, g. Agustín Álvarez Lecegui službenik za štampu i komunikacije, a g. Francisco José María Blanco Balbas organizacijski službenik. Od ustanovljenja sindikata nije došlo do nikakvih promjena što se tiče imenovanja njegovih članova ili njihovih dužnosti.

13. Sindikat N.A.A. objavljivao je mjesečni bilten. Izdanje iz ožujka 2002. (*sic*) priopćilo je o presudi Radnog suda u Barceloni br. 13 od 2. travnja 2002, koja je djelomice odobrila potraživanja podnositelja te naredila društvu P. Da im plati određene iznose na ime plaća koje su im dugovane.

Na naslovnici biltena nalazila se karikatura upravitelja kadrovske službe G., kako sjedi iza stola ispod kojeg se odostraga vidi osoba koja kleči na sve četiri, zajedno s još dvoje zaposlenika, osobama A. i B. koji su također bili zastupnici odbora dostavljača koji nisu primali plaću i koji su promatrali scenu čekajući svoj red da zadovolje upravitelja. Unutar biltena nalazila su se dva članka koja su žestoko osudila činjenicu da su ta dva pojedinca svjedočila u korist društva P. u postupku koji su podnositelji zahtjeva podnijeli protiv njihova poslodavca. Bilten je podijeljen među zaposlenicima i objavljen na oglasnoj ploči sindikata N.A.A. koja se nalazila u prostorijama društva.

14. Dana 3. lipnja 2002. društvo je obavijestilo podnositelje zahtjeva o njihovom otkazu iz razloga ozbiljnog nedoličnog ponašanje, naime radi povrede ugleda osoba G., A. i B. Prema članku 54. st. 1 i 2 (c) Uredbi o

radu koje su predviđale otkaz ugovora o radu u slučaju kad zaposlenik skrivi ozbiljno i nemarno neispunjenje svojih ugovornih obveza.

15. Podnositelji su se žalili protiv te odluke pred Radnim sudom u Barceloni br. 17, koji je svojom presudom od 8. studenog 2002. odbio njihovu žalbu našavši da su njihovi otkazi bili opravdani u skladu s člankom 54. st. 1 i 2 (c) Uredbi o radu. Sud je zaključio da se odluka društva o otkazu podnositelja zahtjeva temeljila na istinskom i ozbiljnom razlogu, naime objavljivanju i prikazivanju na oglasnoj ploči društva karikature i dvaju članaka koji su bili uvredljivi i štetni za dostojanstvo dotičnih osoba. Prvi članak pod naslovom „Čiji svjedoci? Njihovi, naravno” sadržavao je karikature na kojem su osoba A. i B. imale usta začepljena rupčićem zavezanim oko njihovih glava, a ispod koje je bio idući tekst:

“Znali smo tko su oni i kako su se ponašali, ali nismo znali koliko su daleko bili spremni ići kako bi zadržali svoje fotelje i ugodne poslove na kojima ne rade ništa.

Kao zaposlenici društva P. mi zarađujemo za život prodajući dobra na ulici. A. i B. zarađuju prodajući radnike pred sudovima. Budući da nisu bili zadovoljni samo potpisivanjem ugovora koji su se protivili kolektivnim interesima, sada su otišli korak dalje – pljačkaju i krađu uz potpunu nekažnjivost, usred bijela dana, sa smjelošću ljudi koji se osjećaju potpuno nedodirljivima. Igraju se bogova.

...ali oni, predsjednik i tajnik zastupnika zaposlenija, poput pasa čuvara pristali su se prevrnuti i veseliti samo kako bi ih njihov gospodar potapšao po leđima. ...”

Sud je primijetio da je tekst bio odgovor na događanja tijekom postupka koji su podnositelji zahtjeva vodili pred Radnim sudom u Barceloni br. 13, u kojem su se A. i B. pojavili kao svjedoci na strani njihova poslodavca, a protiv interesa podnositelja zahtjeva.

Članak pod nazivom „Ako iznajmiš svoju guzicu, ne možeš srati kad god poželiš” glasio je kako slijedi:

“Ukoliko pripadaš radničkom vijeću i moraš potpisati ugovore sa svojim poslodavcem koji se nikad neće ispoštovati, samo kako bi šutio i pristao na promjene koje koriste jedino njima, rezanjima plaća i raznoraznim grafikonima rada, onda si svoje dostojanstvo zamijenio za fotelju [i] imaš upitnu zaslugu postizanja iste razine zloglasnosti kao političari ili policajci. Vidiš, šutiš i lukavo pristaješ na svakojake podvale. Ako iznajmiš svoju guzicu, ne možeš srati kad god poželiš. Ako si prijezirni “profesionalni sindikalist” i prodao si svoju dušu sindikatu, nikad nećeš u sebi imati val iskrenosti jer bi time tvoj status bio ugrožen. Kažeš što ti sindikat naloži, a budući da su sindikati “prezervativi” za slobodu, tvoja su usta zapečaćena baš poput tvog analnog sfinktera budući da si iznajmio svoju guzicu i ne možeš srati kad god poželiš.

Vidiš nepravde izvršene nad tvojim kolegama, potpuno neracionalno rješavanje njihovih problema i konstantan progon kojem su izloženi, ali ništa ne govoriš iz straha da ćeš privući pažnju na sebe. Nekad davno, u dobrim starim vremenima, bio si pobunjenik koji je kritizirao sustav – proklinjao si konvencionalizam i bunio se protiv pravila i uredbi. Bio si jednak, dinamičan, odrješit, impulzivan, veseo. Ali nekoliko usluga koje si primio postepeno su ohladile tvoju vatrenu narav, podgrijali tvoje samopouzdanje i stavili prigušivače ne tvoje osjećaje. S vremena na vrijeme uhvati te nostalgija i poželiš prdnuti, ali tvoj je sfinkter zapečaćen budući da si iznajmio svoju guzicu i ne možeš srati kad god poželiš.

Dosta ti je tvog posla, ljut si, tjeskoban, pod stresom i u očaju zbog duljeg radnog vremena i odgovornosti, proizvoda, promidžbi i pritisaka. Mogao bi raditi bilo gdje i bilo što bez da se moraš probuditi kad ostali idu u krevet. Sve bi mogao prekinuti, poderati u komadiće, slomiti i srušiti ... ali ruke su ti svezane kreditima, posudbama i dugovima. Slomljen si novim džipom, izvanškolskim aktivnostima svoje djece i kreditom na kuću od dvadeset pet godina. I puštaš da te ponižavaju, progutaš svoj ponos, začepiš usta i prihvatiš, budući da si iznajmio svoju guzicu i ne možeš srati kad god poželiš.”

Bilten je bio podijeljen zaposlenicima i objavljen na oglasnoj ploči sindikata u prostorijama društva.

Radni sud prvo je primijetio da je uzrok otkaza bio sadržaj biltena, a ne članstvo podnositelja zahtjeva u sindikatu. Zatim se u svojoj presudi pozvao na svoju praksu glede prava na slobodu izražavanja u kontekstu radnopravnih odnosa i na činjenicu da ona nije neograničena. Smatrao je da se granice tog prava moraju tumačiti u skladu s načelom dobre vjere koja je u radnopravnim odnosima nužno uključivala poštivanje interesa poslodavca i minimalne zahtjeve suživota u profesionalnoj okolini. Presuda je ponovila praksu Ustavnog suda koja je određivala da je pravo na slobodu izražavanja bilo podložno ograničenjima koja su proizlazila iz radnih odnosa, budući da je ugovor o radu stvarao niz prava i uzajamnih obveza koja su ograničavala pravo na slobodu izražavanja. Iz tog razloga neke manifestacije ovog prava koje bi mogle biti opravdane u određenom kontekstu nisu bile opravdane u kontekstu radnih odnosa, iako zahtjev postupanja u dobroj vjeri nije uvijek implicirao i dužnost lojalnosti do te mjere da bi se zaposlenik podvrgao interesima poslodavca.

Što se tiče sadržaja biltena, sud je zauzeo stav da su karikatura na naslovnici, zajedno sa člancima unutra bili uvredljivi i da su premašili granice slobode izražavanja i informiranja, te da su povrijedili čast i dostojanstvo upravitelja kadrovske službe i dostavljača A. i B., kao i da su naštetili ugledu društva P. Konačno, sud je objasnio kako otkazi nisu mogli biti poništeni budući da su se temeljili na ozbiljno nedoličnom ponašanju u smislu zakona, te je zaključio da nije došlo do povrede temeljnih prava podnositelja zahtjeva.

16. Podnositelji zahtjeva podnijeli su žalbu. Presudom Visokog suda pravde Katalonije od 7. svibnja 2003. potvrđena je prvostupajnska presuda.

Sud se između ostalog pozvao na granice koje postavlja načelo dobre vjere među strankama ugovora o radu i na nužnu ravnotežu između ugovornih obveza zaposlenika i njihove slobode izražavanja, koju je sudska odluka trebala postići. Ovakvo vaganje interesa moralo je omogućiti ocjenu da li je reakcija društva u vidu otkaza zaposlenika bila opravdana. Za sud, objavljivanje uvredljivog crteža i članaka nesumnjivo je bilo štetno za dostojanstvo dotičnih osoba i prekoračilo je granice dopuštene kritike, budući da sloboda izražavanja nije opravdavala vrijeđanje, uvredljive ili uznemirujuće izraze koji su premašivali opravdano ispoljavanje prava na kritiziranje i koji su jasno vrijeđali ugled dotičnih osoba. Društvo P. je

također jasno pokazalo da otkazi podnositelja zahtjeva nisu bili rezultat kazne niti odmazde, nego da su se temeljili na iskrenim, ozbiljnim i dostatnim razlozima za odlučivanje da se otkazu njihovi ugovori o radu.

17. Podnositelji zahtjeva podnijeli su reviziju, zahtijevajući usklađivanje sudske prakse. U svojoj odluci od 11. ožujka 2004. Vrhovni sud odbio je njihovu reviziju budući da odluka koju su podnijeli kao usporednik, naime presuda Visokog suda pravde u Madridu od 31. srpnja 1992., nije bila primjerena.

18. Pozivajući se na članak 24. (pravo na pravično suđenje) Ustava i na članke 20. i 28. čitane zajedno (sloboda izražavanja i udruživanja), podnositelji zahtjeva podnijeli su žalbu *amparo* Ustavnom sudu. U svojoj odluci od 11. siječnja 2006., dostavljenoj 13. siječnja 2006., sud je žalbu proglasio nedopuštenom iz razloga što nije imala ustavni sadržaj. Odluka je glasila kako slijedi:

“... Kao prvo ... nema dovoljno dokaza koji bi ukazivali da je otkaz [žalitelja] bio čin odmazde od strane tuženog društva radi sudskog postupka koji su oni pokrenuli protiv njega radi ostvarenja svojih prava ... Kao drugo, što se tiče [navodnog] miješanja sa slobodom sindikata zajamčenom člankom 28. Ustava (ova pritužba sadržavala je i onu žalitelja pod člankom 14. u mjeri u kojoj su se pozivali na diskriminaciju iz razloga pripadnosti sindikatu), ovo je nedopušteno budući da [žalitelji] nisu ponudili dovoljno dokaza kojima bi pokazali da su odluke društva bile usmjerene ka ograničenju, onemogućavanju ili sprječavanju njihovog prava na slobodu udruživanja, iz razloga njihove pripadnosti ili aktivnosti u sindikatu. U skladu s onime što je ovaj sud opetovano izjavio, takvi se dokazi ne mogu sastojati samo u navodima povrede ustavnih prava već moraju biti dostatni kako bi se moglo zaključiti da je moglo doći do povrede prava ... što nije slučaj ovdje budući da navodne okolnosti ne stvaraju sumnju u potencijalne povrede na koje se poziva. U njihovim navodima, žalitelji su jednostavno iskazali neslaganje s odlukama donijetim od strane nižih sudova, koji su u svojim obrazloženim i ne očigledno neopravdanim odlukama zaključili da su podnositelji počinili djela za koja ih je društvo optužilo u njihovim dopisima o otkazu.

Kao treće, nije došlo do povrede članka 28. st. 1 Ustava u svezi s člankom 20. st. 1 (a), u obliku povrede prava na slobodu izražavanja žalitelja u kontekstu njihove sindikalne aktivnosti, budući da ovo temeljno pravo ne obuhvaća pravo na vrijeđanje drugih. Kao što je sud nedavno zaključio u presudi br. 39/2005 od 28. veljače (pravni osnov 4), ponavljajući svoju jurisprudenciju, iako Ustav ne brani uporabu bolnih, neugodnih ili pogrdnih izraza u svim okolnostima, ustavna zaštita zajamčena člankom 20. st. 1 (a) Ustava se ne proteže i na potpuno uznemirujuće izraze koji su, imajući na umu posebne okolnosti slučaja i bez obzira na njihovu istinitost, vrijeđajući ili klevetnički te nisu nužni za prenošenje mišljenja ili informacija. Primjena te prakse u ovom predmetu dovodi sud do zaključka da pravo žalitelja na slobodu izražavanja nije bilo povrijeđeno, budući da su isto koristili na prekomjeren način kroz vrijednosne sudove izražene putem karikatura i komentara koji su bili uvredljivi i ponižavajući za dotične osobe i koje su povrijedile njihovu čast i ugled. [Te karikature i komentari] nisu bi nužni kako bi drugi stvorili mišljenje o činjenicama na koje su se žalitelji žalili te su zbog toga bili bespotrebni za slobodu izražavanja u sindikalnom kontekstu.”

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

19. Mjerodavne odredbe Ustava glase kako slijedi:

Članak 20.

“1. Slijedeća prava su priznata i zaštićena:

(a) pravo slobodno izraziti i podijeliti misli, ideje i mišljenja usmeno, pismeno ili na bilo koji drugi način;

...

(d) pravo na primanje i širenje istinitih informacija na bilo koji način. ...

2. Ostvarivanje ovih prava ne smije se ograničavati bilo kakvom prethodnom cenzurom.

...

4. Ove slobode ograničene su poštivanjem prava zajamčenih ovim dijelom, odredbama provedbenih zakona i posebice pravom na čast i privatni život kao i na kontrolu korištenja sličnosti i zaštitu mladeži i djece.”

Članak 28.

“1. Svatko ima pravo slobodnog udruživanja ... Sloboda udruživanja uključuje pravo ustanovljavanja sindikata ili pridruživanja sindikatu po izboru pojedinca, kao i pravo sindikata na ustanovljavanje konfederacija i osnivanje ili pridruživanje međunarodnim sindikalnim organizacijama. Nitko se ne smije prisiliti na sindikalno udruživanje.

...”

20. Mjerodavne odredbe Uredbi o radu (odobrenih Kraljevskim zakonskim dekretom br. 1/1995 od 24. ožujka 1995.) glase kako slijedi:

Članak 54 – Otkaz iz disciplinskih razloga

“1. Poslodavac može otkazati ugovor o radu zaposlenika zbog ozbiljnog i nemarnog neispunjenja njegovih obveza.

2. Nepoštivanje ugovornih obveza uključuje:

...

(c) Verbalni ili fizički napad na poslodavca ili osobe koje rade u društvu ili na članove njihove obitelji koji žive s njima.”

Članak 55 § 7

“Opravedani otkaz uključivat će raskid ugovora bez ikakvog prava na naknadu...”

III. MJERODAVNI MEĐUNARODNI INSTRUMENTI I PRAKSA

A. Međunarodna organizacija rada

21. Dana 23. lipnja 1971. Opća konferencija Međunarodne organizacije rada (MOR) usvojila je Preporuku br. 143 koja se bavi predstavnicima radnika, i čija točka 15 glasi kako slijedi:

“(1) Zastupnici radnika koji nastupaju u ime sindikata trebali bi biti u mogućnosti postavljati obavijesti sindikata u prostorijama poduzeća na mjestu ili mjestima koji su dogovoreni s upravom i do kojih radnici imaju lagan pristup.

(2) Uprava bi trebala dozvoliti zastupnicima radnika koji nastupaju u ime sindikata da dijele novosti, pamflete, publikacije i ostale dokumente sindikata među radnicima poduzeća.

(3) Obavijesti i dokumenti sindikata koji se spominju u ovom članku moraju se odnositi na uobičajene aktivnosti sindikata, a njihovo postavljanje i dijeljenje ne smije utjecati na uredan rad i čistoću poduzeća.”

22. Na svojoj 55.-toj sjednici u lipnju 1970., Međunarodna konferencija rada usvojila je rezoluciju koja se odnosila na prava sindikata i njihov odnos prema građanskim slobodama. Konferencija je izričito navela temeljna prava nužna za ostvarivanje prava na slobodu udruživanja, a posebice: (a) pravo na slobodu i sigurnost osobe i slobodu od proizvoljnog uhićenja i pritvora; (b) slobodu mišljenja i izražavanja, prvenstveno slobodu držanja mišljenja bez miješanja i traženja, primanja i slanja informacija i ideja kroz bilo koje medije i bez obzira na granice; (c) slobodu okupljanja; (d) pravo na pravično suđenje od strane nezavisnog i nepristranog tribunala; i (e) pravo zaštite imovine sindikata.

23. Godine 1994. MOR je objavio izvještaj pod nazivom „Sloboda udruživanja i kolektivnog pregovaranja: prava i građanske slobode sindikata”. Bitni dijelovi tog izvještaja glase kako slijedi:

“Dio I. Sloboda udruživanja i zaštita prava na organizaciju

Glava II. Prava i građanske slobode sindikata

Uvod

...

24. Philadelphijska deklaracija ... službeno je priznala odnos između građanskih sloboda i prava sindikata proglašavajući u članku I (b) da su sloboda izražavanja i udruživanja neophodne za održivi napredak te pozivajući se u članku II (a) na temeljna prava koja su neodvojiv dio ljudskog dostojanstva. Otada je ovaj odnos opetovano potvrđen i naglašen od strane nadzornih tijela MOR-a, kao i konvencija, preporuka i rezolucija usvojenih od strane Međunarodne konferencije rada.

...

27. Dostupni podaci, prvenstveno oni koji se odnose na narav pritužbi podnesenih Odboru slobode udruživanja, pokazuju da se glavne poteškoće na koje nailaze sindikalne organizacije, njihova vodstva i članovi odnose na osnovna prava, u prvom

redu pravo na osobnu sigurnost, slobodu okupljanja, slobodu misli i izražavanja, kao i na pravo zaštite imovine i prostorija sindikata.

...

Sloboda misli i izražavanja

38. Još jedan neophodan aspekt prava sindikata čini i pravo izražavanja mišljenja putem tiska ili na drugi način. Puno ostvarenje prava sindikata zahtijeva slobodan tijek informacija, mišljenja i ideja, a radnici, poslodavci i njihove organizacije trebale bi uživati slobodu misli i izražavanja na svojim sastancima, u njihovim publikacijama te tijekom ostalih aktivnosti. U slučajevima u kojima se postavlja pitanje davanja licence za publikacije sindikata, obvezna licence ne bi trebala biti prepuštena diskreciji vlasti koje ju izdaju, niti bi se trebala koristiti kao sredstvo nametanja prethodne cenzure sadržaja publikacija; nadalje, svaki bi se zahtjev za izdavanje takve licence trebao rješavati bez odlaganja. ... Mjere upravne kontrole – primjerice, povlačenje licence dane novinama sindikata, kontrola prostorija i opreme za tisak ili kontrola snabdijevanja papirom – trebale bi biti predmetom neodložne i nezavisne sudske kontrole.

39. Važan vid slobode izražavanja jest sloboda govora poslanika na sastancima, konferencijama i okupljanjima udruženja radnika, te posebice na Međunarodnoj konferenciji rada.

...

43. Odbor smatra da jamstva sadržana u međunarodnim konvencijama rada, posebice ona koja se odnose na slobodu udruživanja, mogu biti učinkovita jedino ako su zaista priznata i poštivana građanska i politička prava sadržana u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i drugim međunarodnim instrumentima, osobito u Paktu o građanskim i političkim pravima. Ova nematerijalna i opća načela, čiju važnost Odbor želi posebno naglasiti na ovu 75.-tu godišnjicu osnivanja MOR-a i 50-tu godišnjicu Philadelphijske deklaracije, trebala bi tvoriti zajedničke ideale kojima bi težili svi ljudi i nacije.”

24. Peto (izmijenjeno) izdanje Pregleda odluka i načela Odbora za slobodu udruživanja upravnih tijela Međunarodne organizacije rada objavljeno u 2006., sadrži sažetak načela izraženih od strane tog Odbora u kontekstu pojedinačnih ili skupnih pritužbi glede navodnih povreda sindikalnih prava. Opća načela koja se odnose na slobodu misli i izražavanja uključuju iduća:

“154. Puno ostvarivanje sindikalnih prava zahtijeva slobodan protok informacija, mišljenje i ideja, te bi u tom smislu radnici, poslodavci i njihove organizacije trebali uživati slobodu mišljenja i izražavanja na njihovim sastancima, u publikacijama te u čitavom tijeku njihovih sindikalnih aktivnosti. Unatoč tome, u izražavanju svojih mišljenja, sindikalne organizacije moraju poštivati granice pristojnosti te se moraju suzdržati od korištenja uvredljivog jezika. (vidi Pregled iz 1996., st. 152; 304.-i Izvještaj, predmet br. 1850, st. 210.; 306.-i Izvještaj, predmet br. 1885, st. 140.; 309.-i Izvještaj, predmet br. 1945, st. 67.; 324.-i izvještaj, predmet br. 2014, st. 925.; i 336.-i izvještaj, predmet br. 2340, st. 652.)

155. Pravo izražavanja mišljenja putem tiska ili na drugi način temeljni je aspekt prava sindikata. (vidi Pregled iz 1996., st. 153.; 299.-i Izvještaj, predmet br. 1640/1646, st. 150.; 302.-i Izvještaj, predmet br. 1817, st. 324.; 324.-i Izvještaj, predmet br. 2065, st. 131.; 327.-i Izvještaj, predmet br. 2147, st. 865.; 328.-i Izvještaj,

predmet br. 1961, st. 42.; 332.-i Izvještaj, predmet br. 2090, st. 354.; i 333.-i Izvještaj, predmet br. 2272, st. 539.)

156. Pravo izraziti mišljenje kroz tisak bez prethodnog odobrenja jedno je od temeljnih elemenata prava radnih organizacija. (vidi Pregled iz 1996. st. 154.)

157. Sloboda izražavanja koju bi trebali uživati sindikati i njihovi vođe također bi trebala biti zajamčena kad žele kritizirati gospodarsku i socijalnu politiku Vlade. (vidi Pregled iz 1996. st. 155.)

...

163. Zabrana postavljanja postera koji sadrže stav središnje sindikalne organizacije neprihvatljivo je ograničenje sindikalne aktivnost. (vidi Pregled iz 1996. st. 467.)

...

166. Objavljivanje i dijeljenje novosti i informacija od općeg ili posebnog interesa sindikatima i njihovim članovima predstavlja legitimnu aktivnost sindikata, a primjena bilo kakve mjere namijenjene kontroli publikacija ili sredstava priopćavanja može uključivati ozbiljno uplitanje od strane upravnih vlasti. U takvim slučajevima izvršavanje upravne vlasti mora što je ranije moguće biti podvrgnuto sudskoj kontroli. (vidi Pregled iz 1996., st. 161; 320.-i Izvještaj, predmet br. 2031, st. 172.; i 327.-i Izvještaj, predmet br. 1787, st. 341.)

...

168. Iako se nametanje opće cenzure prvenstveno odnosi na građanske slobode, a ne na prava sindikata, cenzura tiska tijekom industrijskog spora može biti od direktnog utjecaja na provođenje spora te može utjecati na stranke na način da ne dopusti da se saznaju istinite činjenice oko tog spora. (vidi Pregled iz 1996., st. 163.)

169. Prilikom izdavanja svojih publikacija sindikalne organizacije moraju, u interesu razvoja sindikalnih pokreta, voditi računa o načelima proglašenim od strane Međunarodne konferencije rada na svojoj 35.-oj sjednici (1952) za zaštitu slobode i nezavisnosti sindikalnih pokreta i njihove osnovne zadaće koja se sastoji u osiguravanja socijalne i ekonomske dobrobiti svih radnika. (vidi Pregled iz 1996., st. 165.)

170. U slučaju da sindikalni bilten u svojim aluzijama i optužbama protiv Vlade prijeđe dopustive granice polemike, Odbor je istaknuo da bi se sindikalne publikacije trebale suzdržati od ekstravagantnog jezika. Primarna uloga takvih publikacija trebala bi biti obrada pitanja koja se odnose na zaštitu i promicanje interesa članova sindikata posebice u svezi s radnopravnim odnosima općenito. Unatoč tome, Odbor je priznao da je teško povući jasnu granicu između političkog i strogo sindikalnog pitanja. Istaknuo je da se ova dva pojma preklapaju te da je neizbježno i ponekad normalno da sindikati izraze svoje stajalište o pitanjima politike kao i o pitanjima strogo ekonomske ili socijalne naravi. (vidi Pregled iz 1996., st. 166.)”

B. Inter-američki sud za ljudska prava

25. Američka konvencija sadrži poseban dodatni protokol koji se odnosi na ekonomska, socijalna i kulturna prava, tzv. “San Salvadorski Protokol”. Usvojen i otvoren za potpisivanje 17. studenog 1988. , na snagu je stupio 16. studenog 1999. Članak 8. tog Protokola, pod nazivom “Prava sindikata” glasi kako slijedi:

“1. Države stranke će osigurati:

a. Pravo radnika da osnuju sindikate i da se učlane u sindikat po njihovom izboru u svrhu zaštite i promicanja njihovih interesa. Nastavno na to pravo, države stranke će dozvoliti sindikatima da osnuju nacionalne federacije ili konfederacije, ili da se pridruže onim već postojećima, kao i da osnivaju međunarodne organizacije sindikata i da se pridruže onima svog izbora. Države stranke također će dozvoliti slobodno djelovanje sindikata, federacija i konfederacija;

b. Pravo na štrajk.

2. Ostvarivanje gore navedenih prava može se ograničiti samo u skladu sa zakonom i pod uvjetom da su takva ograničenja karakteristična za demokratsko društvo i nužna za očuvanje javnog reda, zaštitu zdravlja ili morala ili prava i sloboda drugih. Članovi oružanih snaga, policije i ostalih osnovnih javnih službi bit će podložni zakonom određenim ograničenjima.

3. Nikoga se ne može prisiliti na pridruživanje sindikatu.”

26. U svom savjetodavnom mišljenju OC-5/85, Inter-američki sud naglasio je temeljnu narav slobode izražavanja za opstanak demokratskog društva, istaknuvši između ostalog kako je sloboda izražavanja uvjet *sine qua non* za razvoj sindikata. Zaključio je kako slijedi (st. 70. mišljenja):

“Sloboda izražavanja predstavlja kamen temeljac na koji se oslanja samo postojanje demokratskog društva. Neophodna je za oblikovanje javnog mišljenja. Također je *conditio sine qua non* za razvoj političkih stranaka, sindikata, znanstvenih i kulturnih društava te, općenito, onih koji žele utjecati na javnost. Ukratko, ona predstavlja sredstvo koje omogućuje dovoljnu obaviještenost zajednice u ostvarivanju svojih mogućnosti. Stoga se može reći da društvo koje nije dovoljno informirano nije niti istinski slobodno.”

IV. ELEMENTI KOMPARATIVNOG PRAVA

27. Komparativno-pravna usporedba pokazala je da su disciplinske moći poslodavaca u državama članicama Vijeća Europe vrlo različite. Među trideset pet država koje su uspoređene postoji određena usklađenost pravnih sustava: svi predviđaju i organiziraju slobodu izražavanja zaposlenika i slobodu sindikata, obično odredbama ustavne snage ili, gdje to nije slučaj, zakonskim propisima. Zaposlenici koji služe kao predstavnici su pod posebnom zaštitom kako bi im se pomoglo u izvršavanju njihovih dužnosti. Propisi u svim državama određuju pravila koja predviđaju kazne u slučajevima zlouporabe prava na slobodu izražavanja kako bi pomirili ostvarivanje ovog prava s temeljnim pravima i slobodama drugih. Ovlaсти poslodavaca dopuštaju disciplinsku akciju, ukoliko je to potrebno, protiv radnika čije ponašanje se može smatrati nepriličnom upotrebom njegove slobode izražavanja. Sudska praksa je u takvim premetima dosljedna i pokazuje da postoji sustavno ispitivanje proporcionalnosti između otkaza i ponašanja na kojem se temelji.

28. Instrumenti domaćeg prava predviđaju kaznu za bilo kakvo ponašanje zaposlenika koje bi moglo povrijediti prava i slobode drugih.

Mjerodavna pravila kao prvo mogu biti sadržana u kaznenom zakonu ili u odredbama koje se odnose na mogućnost pokretanja postupka za utvrđenje odgovornosti. U većini slučajeva kazneni pojmovi poput klevete, povrede časti ili ugleda ili uvrede omogućavaju osobi koja se smatra žrtvom takve povrede da pokrene postupak za utvrđivanje odgovornosti osobe koja je dala sporne komentare.

Pravila u zakonima o radu ili odredbama koje se primjenjuju na državne službenike također uređuju ostvarenje prava na slobodu izražavanja zaposlenika, te ukoliko je potrebno predviđaju kaznu za bilo kakvu zlouporabu. Slična ograničenja mogu se nametnuti državnim dužnosnicima, imali oni ili ne status “državnih službenika”.

29. Disciplinski autoritet jedna je od temeljnih povlastica kako privatnih tako i javnih poslodavaca. S tim u svezi, poslodavci imaju široko polje diskrecije prilikom izricanja sankcija koje smatraju najpogodnijim optužbama protiv zaposlenika; ljestvica mogućih sankcija obuhvaća mogućnost otkaza osobi koja je ozbiljno ugrozila interese društva ili javne službe. Paralelno tome ovu mogućnost davanja otkaza prati zabrana otkaza zaposlenicima iz razloga koji se temelje na aktivnosti u sindikatu. Otkaz se može temeljiti na nedoličnom ponašanju ili na opravdanom razlogu. U prvom slučaju odnosi se na određeni – identificirani – oblik ponašanja. U drugom se ponašanje razmatra u općim crtama.

30. Proporcionalnost otkaza u odnosu na ponašanje zaposlenika temelj je u svim analiziranim zakonodavstvima.

31. Mjerodavno pravo razmotrenih država pokazuje da se svaka zlouporaba slobode izražavanja zaposlenika ili javnih službenika uvijek smatra osuđujućom činjenicom koja može opravdati disciplinsku mjeru koja bi mogla ići sve do otkaza. Za te potrebe u obzir se uzimaju činjenice objektivne naravi, kao što su: (i) ozbiljnost nedoličnog ponašanja; (ii) karakterizacija komentara, opseg njihovog objavljivanja, kao i neki subjektivni elementi koji uključuju osobnu situaciju zaposlenika, bilo koju zlouporabu slobode izražavanja kao i pitanje da li sporno ponašanje prevazilazi “normalnu” sindikalnu aktivnost.

32. U svim razmotrenim državama opća pravila su jasna i dozvoljavaju da se zaposlenikovo pravo na slobodu izražavanja važe sa pravima i ovlastima poslodavca. Njihova provedba je problematičnija budući da se ograničenje temeljnog prava može prihvatiti samo ukoliko je proporcionalno cilju koji se želi postići, uzimajući u obzir mjeru koja se primjenjuje. Samo se individualnim pristupom svakom slučaju pojedinačno može shvatiti bit rješenja koja je praksa razvila u svakoj vrsti situacija.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 10. KONVENCIJE SHVAĆENOG U SVJETLU ČLANKA 11.

33. Podnositelji zahtjeva, koji su članovi izvršnog odbora sindikata N.A.A., žalili su se da su dobili otkaz zbog sadržaja biltena sindikata iz ožujka 2002. Tvrdili su da društvo P. nikad nije provjerilo pojedinačne razine njihove umiješanosti niti osobne odgovornosti. Naveli su i da su dobili otkaze kao odmazdu za zahtjeve sindikata te da je navodno uvredljiv sadržaj biltena predstavljao samo izgovor. Bili su mišljenja da karikature i dva sporna članka nisu prekoračili granice dopuštene kritike pod člankom 10. Konvencije, iz razloga što su sporni izrazi korišteni u humorističnom duhu i bez ikakve namjere vrijeđanja.

Podnositelji su se pozivali na članke 10. i 11. Konvencije, koji glase kako slijedi :

Članak 10.

“1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti....

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni... radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih ...”

Članak 11.

“1. Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo osnivati sindikate ili im pristupati radi zaštite svojih interesa.

2. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna... radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih...”

A. Presuda Vijeća

34. U svojoj presudi od 8. prosinca 2009., naglasivši da sloboda izražavanja predstavlja jedan od temeljnih osnova demokratskog društva, Vijeće je navelo da je ta sloboda podložna iznimkama koje su se imale usko tumačiti; nužnost svake iznimke trebala je biti opravdana prijemkom društvenom potrebom. U ovom slučaju miješanje je bilo “propisano zakonom” i imalo je legitiman cilj, naime zaštitu ugleda ili prava drugih. Kako bi ustanovio da li je miješanje bilo nužno u demokratskom društvu, Sud je uzeo u obzir specifičan kontekst spora, u kojem su zaposlenici pokrenuli sudski postupak protiv njihova poslodavca pred sudovima

radnopravne nadležnosti. Iako je smatralo da bi sindikat bez mogućnosti izražavanja mišljenja bio beskoristan i bespredmetan, Vijeće je zaključilo da su španjolski sudovi odvagali suprotstavljene interese u skladu s domaćim pravom i da su zaključili kako su podnositelji zahtjeva prekoračili granice njihova prava na kritiku. Odluke domaćih sudova se stoga nisu mogle smatrati nerazumnima ili proizvoljnima. Prema tome, Vijeće je zaključilo da nije došlo do povrede članka 10. Konvencije. Nadalje, smatralo je da se nije postavljalo odvojeno pitanje pod člankom 11. Konvencije.

B. Navodi stranaka

1. Podnositelji zahtjeva

35. Podnositelji zahtjeva istakli su da im je njihov poslodavac, društvo P., odbio priznati status radnika koji primaju plaću kao i izračunati im odgovarajuće doprinose socijalnog osiguranja, iako je njihov status bio priznat od strane sudova. Bili su mišljenja da je Vijeće propustilo dati dovoljno važnosti tom dugačkom i kompleksnom sporu između sindikata i poslodavca i udruge dostavljača koji nisu primali plaću, a koja je osnovana i podržavana od strane samog društva i kojoj su pripadala dva svjedoka spomenuta u biltenu sindikata.

36. Podnositelji zahtjeva tvrdili su da ih je od travnja 2001., nakon što su se zaposlenici koji su bili članovi sindikata N.A.A. odbili odreći prava priznatih sudskim odlukama, društvo P. odlučilo kazniti značajnim smanjenjem plaće. Stoga su bili mišljenja da je bilten sindikata koji je predmet ovog slučaja morao biti promatran u kontekstu uznemiravanja i sustavnog pritiska od strane poslodavca i udruge radnika koji nisu primali plaću koju je osnovao, kako bi spriječio širenje zahtjeva radnika i uvjerio ih da se odreknu svojih sudski priznatih prava. Podnositelji zahtjeva naveli su kako je upravitelj kadrovske službe društva P. pokušao kupiti usluge određenih članova sindikata kako bi uvjerio ostale dostavljače da odustanu od ostvarivanja svojih prava. Upravitelj kadrovske službe navodno im je ponudio novac za te usluge, dok je udruga dostavljača koji nisu primali plaću, a kojoj su pripadali svjedoci A. i B., postala pomagač poslodavca. Konačni rezultat nije bio samo otkaz podnositelja zahtjeva, koji su bili jedini dostavljači koji su primali plaću i koji nisu odustali od svojih zahtjeva, već i raspuštanje sindikata. Podnositelji zahtjeva smatrali su da je stoga došlo po povrede njihovih sloboda zajamčenih člancima 10. i 11. Konvencije.

37. Podnositelji zahtjeva tvrdili su nadalje da je karikatura na naslovnici biltena sindikata, kao i dva sporna članka, imala za namjeru kritiziranje i informiranje o potraživanjima plaće pred sudovima rada kao i o ponašanju članova udruge dostavljača koji nisu primali plaću. Korištenje satiričkih crteža i izraza, koji su se mogli smatrati sirovim ili šokirajućima, ni na koji

se način nisu odnosili na osobnu ili privatnu sferu osoba o kojima se radilo, već isključivo njihovu ulogu u sporu. Nije dakle bilo nikakvog osobnog napada u lakrdijaškom i vidljivo ironičnom tonu koji je korišten, i koji je bio inspiriran kroz *animus jocandi*, a ne kroz *animus iniurandi*.

38. Podnositelji zahtjeva ukazali su da članci i crteži nisu bili potpisani te da su se ticali debate u strogo radnim i sindikalnim pitanjima, koja je vođena putem sredstva komunikacije sindikata. Stoga je bilo proizvoljno smatrati da su svi njegovi članovi osobno odgovorni za spornu publikaciju, s posljedicom bilo disciplinske odgovornosti kolektivne prirode ili očigledno nezakonitog postupanja, koje je zahtijevalo raspuštanje sindikata unutar društva otkazom njegovih osnivača protivno članku 11. Konvencije.

39. Podnositelji zahtjeva su na kraju primijetili da, čak i kad bi se tvrdilo da su kritike u biltenu sindikata povrijedile temeljna prava drugih na poštivanje ugleda, sankcija kao što je otkaz premašivala je legitimnu zaštitu tog prava i bila je nerazmjerna legitimnom cilju koji se želio postići.

2. Vlada

(a) Činjenice

40. Vlada je u svom odgovoru na zahtjev podnositelja za podnošenje predmeta Velikom vijeću ukazala da “povjerenici sindikata” koji su bili kritizirani u biltenu nisu bili radnici koje je poslodavac “oslobodio obveze na rad” u zamjenu za “ponašanje pogodno društvu” i naglasila je da nisu bili financirani od strane poslodavca te da je dozvoljavanje vremena za obavljanje sindikalnih dužnosti bez gubitka nakade predstavljalo zakonsku obvezu (prema članku 68. Uredbi o radu).

(b) Pritužba pod člankom 10. Konvencije

41. Vlada je prihvatila da do miješanja u slobodu izražavanja može doći i u kontekstu odnosa uređenih privatnim pravom; međutim, u tim slučajevima nema izravnog miješanja države u slobodu izražavanja podnositelja, već potencijalno samo propuštanje ispunjavanja njezinih pozitivnih obveza da zaštiti tu slobodu.

42. Vlada je istaknula da je mogućnost otkazivanja ugovora o radu u slučaju napada na poslodavca bila propisana zakonom i da je težila ostvarenju legitimnog cilja: zaštite ugleda drugih. Španjolski sudovi smatrali su da su podnositelji zahtjeva prilikom ostvarivanja svoje slobode izražavanja prekoračili dopuštene granice do te mjere da su oštetili ugled njihova poslodavca i ostalih radnika. Komentari nisu bili objavljeni u medijima, već u zatvorenoj okolini trgovačkog društva te su se odnosili na pojedince koji su tamo radili, naime upravitelja kadrovske službe i poslovne kolege, odnosno osobe koje nisu obavljale javne dužnosti. Opseg dopuštene kritike protiv privatnog pojedinca bio je uži nego kada je usmjerena prema vlastima ili javnim ustanovama (usporedi *Dink protiv Turske*, br. 2668/07,

6102/08, 30079/08, 7072/09 i 7124/09, st. 133., ECHR 2010-...). Takav kontekst pogoršao je štetu koju je bilten prouzročio ugledu dotičnih osoba, budući da su svi njegovi potencijalni čitatelji poznavali pojedince kojima je kritika bila upućena odnosno koji su bili karikaturizirani.

43. Podnositelji zahtjeva izrazili su se pisanim medijem (dakle izvan konteksta spontane usmene razmjene mišljenja) koji se dijelio svima unutar društva putem biltena i oglasne ploče sindikata. Stoga je to predstavljalo dobro promišljen čin podnositelja zahtjeva koji su u potpunosti bili svjesni posljedica njihovih postupanja te načina na koji bi mogli nanijeti štetu ugledu drugih.

44. Što se tiče sadržaja komentara podnositelja zahtjeva, Vlada je tvrdila da nije bilo mišljenja niti analize koja bi se odnosila na činjenice od općeg interesa (usporedi *Fuentes Bobo protiv Španjolske*, br. 39293/98, 29. veljače 2000.) ali, kao što je to bilo slučaj u predmetu *De Diego Nafria protiv Španjolske* (br. 46833/99, 14. ožujka 2002.), komentari su izrečeni u kontekstu strogo profesionalnog spora s društvom za kojeg su podnositelji zahtjeva radili. Štoviše, nisu doprinijeli debati niti politici sindikata, kao ni pitanjima koja su se ticala svih radnika u društvu, nego su bili izrečeni kao reakcija na one koji su svjedočili protiv podnositelja zahtjeva u sudskom postupku u kojem su oni legitimno isticali svoja pojedinačna prava.

45. Španjolski sudovi došli su do zaključka da je bilo kakva opravdana kritika koju je dokument mogao sadržavati bila izražena kroz sirove uvrede, pogrdne sugestiju da su dotične osobe davale “seksualne usluge” zauzvat za druge vrste usluga, te opisujući ih kao “lopove”. U predmetu *Lindon, Otchakovsky-Laurens i July protiv Francuske* ([GC], br. 21279/02 i 36448/02, ECHR 2007-XI), Sud je zaključio da sloboda izražavanja nije štitila komentare koji su se odnosili na javne osobe u politici; ovo je bilo tim više istina u slučajevima kad su se komentari odnosili na privatne pojedince.

46. Što se tiče karikatura, ovaj slučaj razlikovao se od onog u predmetu *Vereinigung Bildender Künstler protiv Austrije* (br. 68354/01, ECHR 2007-II). Ovdje se nije radilo o oblikovanju demokratskog javnog mišljenja izraženog putem umjetnosti, već o primjedbama u kontekstu odnosa između poslodavca i zaposlenika.

47. Vlada je bila mišljenja, pozivajući se na *Constantinescu protiv Rumunjske* (br. 28871/95, st. 72-75., ECHR 2000-VIII), da se šteta nanijeta ugledu drugih kroz ostvarivanje slobode izražavanja podnositelja zahtjeva nije mogla smatrati opravdanom njihovom sindikalnom aktivnošću. Ograničenja slobode izražavanja iz članka 10. st. 2. odnosila su se i na sindikalne zastupnike.

48. Vlada je nadalje primijetila da je prilikom ocjene razmjernosti miješanja pod člankom 10. Konvencije također trebalo uzeti u obzir prirodu i oštrinu kazne. U prethodno citiranoj presudi *Diego Nafria*, Sud je smatrao da, iako je otkaz imao ozbiljne posljedice na radni odnos radnika koji je prekoračio prihvatljive granice kritiziranja, prilikom ocjene razmjernosti

takvog miješanja bilo je nužno u obzir uzeti sve okolnosti konkretnog slučaja. U ovom slučaju španjolski su sudovi razmatrali izravnu štetu nanесenu ugledu osoba spomenutih u biltenu sindikata kroz sirove i uvredljive komentare i prikaze. Čak i kad bi se mišljenja podnositelja zahtjeva mogla smatrati opravdanima, bila su izražena namjerno, na neopravdano uvredljiv način i u pisanom obliku.

49. Stoga je Vlada zaključila da je miješanje u ovom predmetu bilo opravdano legitimnim ciljem te da je bilo razmjerno tom cilju.

(c) Pritužba pod člankom 11. Konvencije

50. Prema Vladinim podnescima, ova pritužba imala se razmatrati zajedno s onom pod člankom 10. U stvarnosti, podnositelji zahtjeva su tvrdili da bi izrazi koji su rezultirali u njihovom otkazu trebalo tumačiti u kontekstu njihovih sindikalnih aktivnosti. Međutim, odlukom poslodavca, potvrđenom od strane sudova, nije bilo dovedeno u pitanje njihovo pravo osnivanja ili pristupanja sindikatima; ono što je trebalo razmotriti u ovom slučaju su bili opseg odnosno granice slobode izražavanja sindikalnih zastupnika.

51. Sloboda priznata u članku 11. Konvencije nametala je pozitivne obveze zaštite države, uključujući i one koje su se odnosile na mogućnost izražavanja osobnog mišljenja. Međutim, takva bi pozitivna obveza bila povrijeđena samo kada bi bila dovedena u pitanje sloboda udruživanja (vidi posebice *Gustafsson protiv Švedske*, 25. travnja 1996., st. 52., *Reports of Judgments and Decisions* 1996-II). Podnositelji zahtjeva nisu dokazali da je cilj odluke o njihovom otkazu bila odmazda protiv određenog sindikata nasuprot ostalima. Uvredljivi bilten jednostavno je kritizirao svjedočenje određenih sindikalnih predstavnika u sporovima koji su bili od pojedinačnog utjecaja na podnositelje zahtjeva i usporedio to svjedočenje sa seksualnim uslugama i krađom. Stoga nije došlo do povrede prava na slobodu udruživanja, ali se postavljalo pitanje opsega i granica slobode izražavanja sindikalnih zastupnika koje se moralo razmotriti pod člankom 10. Konvencije.

C. Ocjena Suda

1. Odredba koja se ima primijeniti u konkretnom slučaju

52. Sud kao prvo primjećuje da činjenice ovog slučaja usko vežu pitanje slobode izražavanja s onom udruživanja u kontekstu sindikata. Podsjeća da je zaštita osobnog mišljenja zajamčena člankom 10. jedna od ciljeva slobode udruživanja ustoličene člankom 11. (vidi *Ezelin protiv Francuske*, 26. travnja 1991., st. 37., Serija A br. 202, i *Barraco protiv Francuske*, br. 31684/05, st. 27., ECHR 2009-...). Stranke su također izložile argumente sa stajališta obje te odredbe.

Mora se međutim primijetiti da se pritužbe podnositelja zahtjeva poglavito odnose na njihov otkaz zbog objavljivanja i prikazivanja dotičnih članaka i karikatura u njihovoj ulozi izvršenog odbora sindikata. Domaći sudovi također nisu utvrdili da su podnositelji zahtjeva otpušteni radi svoje pripadnosti sindikatu. Sudovi su se pozvali na ostvarenje slobode izražavanja u kontekstu radnopravnih odnosa te su smatrali da to pravo nije neograničeno te da su se u obzir morale uzeti specifične odlike tih odnosa. Nadalje, Visoki sud pravde Katalonije je zaključio da je otkaz druge dvojice plaćenih dostavljača bio protivan članku 54. st. 1 i 2 (c) Uredbi o radu, budući da su isti bili na bolovanju u vrijeme objave i distribucije spornog biltena. To je značilo da se nije moglo smatrati kako su sudjelovali u objavi ili distribuciji biltena, niti iz tog razloga zajednički odgovornim za štetu uzrokovanu dostojanstvu dotičnih osoba. Radni sud usputno je primijetio da su isti još uvijek bili i članovi spornog sindikata (vidi st. 15. gore). Time je potvrđeno da sindikalno članstvo podnositelja zahtjeva nije imalo odlučnu ulogu u njihovom otpuštanju.

Sud stoga zaključuje da bi bilo prikladnije činjenice ovog predmeta razmotriti sa stajališta članka 10., koji će se u svakom slučaju tumačiti u svjetlu članka 11. (vidi *Women On Waves i ostali protiv Portugala*, br. 31276/05, st. 28., ECHR 2009-... (isječci)).

2. Poštivanje članka 10. Konvencije, shvaćenog u svjetlu članka 11.

(a) Opća načela u predmetima slobode izražavanja

53. Sloboda izražavanja jedan je od osnovnih temelja demokratskog društva i jedan od preduvjeta njegova napretka i samoostvarenja svakog pojedinca. Sukladno st. 2. članka 10., ona se primjenjuje ne samo na „informacije“ ili „ideje“ koje su blagonaklono prihvaćene ili se smatraju neuvredljivima ili ne izazivaju nikakvu reakciju, nego i na one koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiruju. To zahtijevaju načela pluralizma, tolerancije i širokournosti bez kojih nema „demokratskog društva“. Kao što je određeno člankom 10., ova sloboda je podložna iznimkama koje međutim moraju biti strogo tumačene, a potreba za bilo kakvim ograničenjima mora biti uvjerljivo utvrđena (vidi, između ostalog, *Lindon, Otchakovsky-Laurens i July*, prethodno citirano). Nadalje, sloboda izražavanja ne štiti samo bit izraženih ideja i informacija, nego i oblik u kojemu su prenesene (vidi *De Haes and Gijssels protiv Belgije*, 24. veljače 1997., st. 48., *Reports* 1997-I).

54. U svakom slučaju se mora uzeti u obzir potreba da se postigne pravedna ravnoteža između različitih interesa. Zbog njihova izravnog i stalnog kontakta sa stvarnostima u zemlji, nacionalni su sudovi u boljem položaju od međunarodnog suda odrediti kako postići tu ravnotežu u svakom danom trenutku. Iz tog razloga, u pitanjima iz članka 10. Konvencije države uživaju određenu slobodu procjene u procjenjivanju

nužnosti i opsega bilo kakvog miješanja sa slobodom izražavanja zaštićenom tom odredbom (vidi *Tammer protiv Estonije*, br. 41205/98, st. 60., ECHR 2001-I, i *Pedersen i Baadsgaard protiv Danske* [GC], br. 49017/99, st. 68., ECHR 2004-XI), posebice prilikom određivanja ravnoteže između suprotstavljenih privatnih interesa.

55. Međutim, ta sloboda procjene ide ruku pod ruku s europskim nadzorom, obuhvaćajući i zakonodavstvo i odluke koje ga primjenjuju, čak i one koje je donio neovisni sud (vidi, *mutatis mutandis*, *Peck protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 44647/98, st. 77., ECHR 2003-I, i *Karhuvaara i Iltalehti protiv Finske*, br. 53678/00, st. 38., ECHR 2004-X). Zadaća Suda prilikom obavljanja svoje nadzorne funkcije nije uzeti mjesto nacionalnih vlasti, nego ispitati, u svjetlu cjelokupnog slučaja, da li su njihove odluke donesene u skladu s njihovom slobodom procjene u skladu s odredbama Konvencije na koje se poziva (vidi *Bladet Tromsø and Stensaas protiv Norveške* [GC], br. 21980/93, st. 60., ECHR 1999-III; *Petrenco protiv Moldavije*, br. 20928/05, st. 54., 30. ožujka 2010.; *Polanco Torres i Movilla Polanco protiv Španjolske*, br. 34147/06, st. 41., 21. rujna 2010.; i *Petrov protiv Bugarske* (odluka), br. 27103/04, 2. studenog 2010.).

56. Sud smatra da članovi sindikata moraju biti u mogućnosti postaviti poslodavcu svoje zahtjeve kojima žele poboljšati položaj radnika u njihovom društvu. U tom smislu, Sud primjećuje da je Inter-američki sud za ljudska prava u svom Savjetodavnom mišljenju OC-5/85193, naglasio da sloboda izražavanja predstavlja "*conditio sine qua non* za razvoj... sindikata" (vidi st. 26. gore; također vidi st. 24. te posebice u njemu citiranu točku 155.). Sindikat kojemu nije omogućeno slobodno izraziti svoje ideje u ovom smislu bio bi lišen bitnog sredstva djelovanja. Stoga za jamčenje smislene i učinkovite naravi sindikata domaće vlasti moraju osigurati da sindikalni zastupnici nisu obeshrabreni izražavati i braniti interese njihovih članova zbog nerazmjernih posljedica. Sindikalno izražavanje može se pojaviti u obliku novosti, pamfleta, publikacija i drugih dokumenata čiju distribuciju od strane zastupnika radnika koji zastupaju dotični sindikata uprava mora dozvoliti, kao što je to navedeno od strane Opće konferencije Međunarodne organizacije rada u Preporuci br. 143 od 23. lipnja 1971. (vidi st. 21. gore).

57. U ovom slučaju španjolski su sudovi imali zadatak odmjeriti slobodu izražavanja podnositelja zahtjeva zajamčenu člankom 10. Konvencije s pravom na čast i dostojanstvo g. G., g. A. i g. B. (vidi st. 15-18. gore) u kontekstu radnog odnosa. Članak 10. Konvencije ne jamči neograničenu slobodu izražavanja, te ugled osoba na koje su se odnosile dotične karikature i članci predstavlja legitiman cilj koji dozvoljava ograničenje te slobode izražavanja. Ukoliko je obrazloženje domaćih sudova glede ograničenja slobode izražavanja u slučajevima koji se odnose na ugled pojedinca dovoljan i u skladu s kriterijima ustanovljenim u praksi Suda, Sud bi trebao imati vrlo važne razloge da zamijeni svojim mišljenjem ono

domaćih sudova (vidi *MGN Limited protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 39401/04, st. 150. i 155., 18. siječnja 2011.).

(b) Pozitivne obveze tužene države pod člankom 10. Konvencije, shvaćene u svjetlu članka 11.

58. Sud primjećuje da, sukladno članku 1. Konvencije, države ugovornice imaju „osigurati svima unutar njihove nadležnosti prava i slobode zajamčene ... Konvencijom“. Kao što je zaključio u predmetu *Marckx protiv Belgije* (13. lipnja 1979., st. 31., Serija A br. 31; vidi također *Young, James i Webster protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 13. travnja 1981., st. 49., Serija A br. 44), uz temeljnu negativnu obvezu države da se ne miješa u prava zajamčena Konvencijom, „mogu postojati i pozitivne obveze svojstvene“ tim pravima.

59. Ovo je također slučaj u pogledu slobode izražavanja, čije iskonsko i učinkovito ostvarivanje ne ovisi samo o dužnosti države da se ne miješa, nego također može zahtijevati pozitivne mjere zaštite čak i u području privatnih odnosa među pojedincima. U određenim slučajevima država ima pozitivnu obvezu zaštititi pravo na slobodu izražavanja čak i protiv miješanja od strane privatnih osoba (vidi *Fuentes Bobo*, prethodno citirano, st. 38.; *Özgür Gündem protiv Turske*, br. 23144/93, st. 42-46., ECHR 2000-III; i *Dink*, prethodno citirano, st. 106.).

60. U ovom slučaju mjera na koju su se žalili podnositelji zahtjeva, naime njihov otkaz, nije poduzeta od strane državnih vlasti nego od strane privatnog trgovačkog društva. Nakon objavljivanja sindikalnog biltena i u njemu sadržanih izraza u ožujku 2002., poslodavac je podnositeljima zahtjeva izrekao disciplinsku mjeru otkaza radi ozbiljnog nedoličnog ponašanja (vidi st. 14. gore), koju su kasnije potvrdili i domaći sudovi. Otkaz podnositelja nije stoga bio rezultat izravnog djelovanja nacionalnih vlasti. Odgovornost vlasti bi svejedno bila dovedena u pitanje ukoliko bi činjenice na koje se podnositelji žale bile posljedica propusta od strane države da im osigura nesmetano uživanje prava zajamčenog člankom 10. Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, *Gustafsson*, prethodno citirano, st. 45.).

61. U ovakvim okolnostima Sud zaključuje da je ove zahtjeve prikladno razmotriti u smislu pozitivnih obveza tužene države pod člankom 10. u svjetlu članka 11. Sud će stoga utvrditi da li su u konkretnom slučaju, odbivši pritužbe podnositelja zahtjeva, španjolske sudbene vlasti primjereno osigurale njihovo pravo na slobodu izražavanja u kontekstu radnopravnih odnosa.

62. Iako se granice između pozitivnih i negativnih obveza države ne mogu precizno definirati, primjenjiva načela su slična. U oba konteksta mora se posebice uzeti u obzir pravična ravnoteža koja se mora postići između suprotstavljenih interesa pojedinca i zajednice kao takve, kao i sloboda procjene države (vidi *Karhuvaara i Iltalehti*, gore citirano, st. 42.).

(c) Primjena tih načela u konkretnom predmetu

63. Kao što je Sud već primijetio (vidi st. 61. gore), glavno pitanje u ovom predmetu je da li je država bila obvezna jamčiti poštivanje slobode izražavanja podnositelja zahtjeva poništenjem odluke o njihovom otkazu. Zadatak Suda je stoga odrediti, u svjetlu čitavog slučaja, da li je izrečena sankcija bila razmjerna cilju koji se štitio i da li su razlozi dani od strane domaćih vlasti da opravdaju takvo miješanje bili „bitni i dostatni (vidi *Fuentes Bobo*, prethodno citirano, st. 44.).

(i) *Da li se komentari podnositelja zahtjeva mogu smatrati štetnima za ugled drugih*

64. Sud primjećuje da su domaći sudovi razmotrili da li je došlo do povrede temeljnih prava na koje su se pozivali podnositelji zahtjeva; da je došlo do povrede, njihovi bi otkazi bili proglašeni ništavima. Sudovi su smatrali da nije došlo do miješanja u sindikalnu slobodu budući da je njihov otkaz bio posljedica sadržaja uvredljivog biltena, a ne njihovog članstva u sindikatu N.A.A.

65. Nadalje, domaći sudovi pozvali su se na ostvarivanje slobode izražavanja u kontekstu radnopravnih odnosa te primijetili da to pravo nije bilo neograničeno; trebalo je uzeti u obzir i specifične karakteristike takvih odnosa. Radni sud u Barceloni br. 17 stoga je našao da su karikatura na naslovnici sindikalnog biltena, zajedno sa člancima unutar istog, bili uvredljivi i sporni za poštovanje osoba na koje su se odnosili, budući da su prekoračili granice slobode izražavanja i informiranja narušavajući ugled i dostojanstvo upravitelja kadrovske službe i dvaju radnika, kao i društva P. (vidi st. 15. gore).

66. Kako bi došao do ovog zaključka, Radni sud u Barceloni br. 17 proveo je detaljnu analizu spornih činjenica, posebice kontekst u kojem su podnositelji zahtjeva objavili sporni bilten. Sud ne vidi razlog dovoditi u pitanje zaključke domaćih sudova da su crtež i sporni članci bili uvredljivi i sposobni naškoditi ugledu drugih.

67. S tim u svezi, mora se primijetiti da su se podnositelji zahtjeva izrazili kroz karikaturu koja je pokazivala upravitelja kadrovske službe G. kako sjedi za stolom ispod kojega se odostraga vidjela osoba koja kleči na sve četiri, zajedno s predstavnicima radnika A. i B. koji su promatrali prizor čekajući na svoj red da zadovolje upravitelja. Popratni tekst bio je dovoljno eksplicitan. Što se tiče dvaju članaka (vidi st. 15. gore), isti su sadržavali eksplicitne optužbe „sramote“ protiv A. i B., osuđujući ih za „prodaju“ ostalih radnika i za odricanje od svog dostojanstva radi zadržavanja svojih položaja. Optužbe su bile izražene uznemirujućim i štetnim izrazima glede dotičnih osoba. Sud ponavlja da se kritika mora jasno razlikovati od uvrede te da potonja u principu može opravdati sankcije (vidi, *mutatis mutandis*, *Skalka protiv Poljske*, br. 43425/98, st. 34., 27. svibnja 2003.). Sud nadalje upućuje na opća načela koja se odnose na slobodu misli i izražavanja

sadržana u petom (izmijenjenom) izdanju Pregleda odluka i načela Odbora za slobodu udruživanja upravnih tijela Međunarodne organizacije rada, posebice točku 154. prema kojoj „u izražavanju njihova mišljenja, sindikalne organizacije moraju poštivati granice pristojnosti i suzdržati se od korištenja uvredljivog jezika” (vidi st. 24 gore).

68. U svjetlu svega što prethodi, Sud zauzima stajalište da su razlozi navedeni od strane domaćih sudova bili sukladni legitimnom cilju zaštite ugleda pojedinaca ciljanih spornom karikaturom i tekstovima, te da se zaključci tih sudova, u smislu da su podnositelji zahtjeva prekoračili granice dopuštene kritike u radnim odnosima, ne mogu smatrati neutemeljenima ili bez razumnog utemeljenja u činjenicama.

(ii) Da li je sankcija u vidu otkaza bila razmjerna stupnju ozbiljnosti spornih komentara

69. Što ostaje utvrditi jeste da li je sankcija nametnuta podnositeljima zahtjeva od strane njihova poslodavca, njihov otkaz, bila razmjerna činjenicama ovog slučaja.

70. Odlučujući o ovom pitanju, Sud će naročito uzeti u obzir način izražavanja u spornoj karikaturi i člancima kao i profesionalni kontekst u kojem su se pojavili.

71. Kao prvo, Sud primjećuje da su sporne primjedbe izražene u specifičnom kontekstu. Podnositelji zahtjeva kao članovi sindikata bili su pokrenuli postupak protiv poslodavca pred radnim sudovima. U tom postupku dostavljajući koji nisu primali plaću, A. i B., svjedočili su u korist društva P. i time protiv podnositelja zahtjeva (vidi st. 11. gore). Potom su u biltenu ogranka sindikata kojem su pripadali podnositelji zahtjeva objavljene sporna karikatura i članci, a sve u kontekstu spora između podnositelja i društva P. Unatoč tome, nisu sadržavali kritiku niti optužbe izravno protiv društva već protiv dva dostavljača koji nisu primali plaću kao i direktora kadrovske službe. Sud ponavlja s time u svezi da je opseg prihvatljive kritike uži s obzirom na privatne osobe nego s obzirom na političare ili javne službenike prilikom obavljanja njihovih dužnosti (usporedi *Lingens protiv Austrije*, 8. srpnja 1986., st. 42., Serija A br. 103, i *Nikula protiv Finske*, br. 31611/96, st. 48., ECHR 2002-II).

72. Sud ne dijeli stajalište Vlade da se sadržaj spornih članaka nije odnosio na pitanja od općeg interesa (vidi st. 44. gore). Sporna publikacija objavljena je u kontekstu radnog spora unutar društva u kojem su podnositelji postavili određene zahtjeve. Osnovni cilj publikacije ove vrste „trebao bi biti bavljenje pitanjima koja se uglavnom odnose na zaštitu i promicanje interesa članova sindikata posebno i na pitanja rada općenito” (vidi st. 24. gore, posebice točku 170 citiranog Pregleda odluka Međunarodnog organizacije rada). Debata stoga nije bila isključivo privatne prirode; već je bila u najmanju ruku barem od općeg interesa za radnike društva P. (vidi, *mutatis mutandis*, *Fressoz i Roire protiv Francuske* [GC],

br. 29183/95, st. 50., ECHR 1999-I, i *Boldea protiv Rumunjske*, br. 19997/02, st. 57., ECHR 2007-II).

73. Unatoč tome, postojanje takvih pitanja nije moglo opravdati korištenje uvredljivih karikatura ili izraza čak ni u kontekstu radnih odnosa (vidi st. 24. gore, točka 154. citiranog Pregleda). Štoviše, sporni navodi nisu predstavljali trenutnu pogrešno odmjerenu reakciju u kontekstu brze i spontane usmene razmjene kao što je to slučaj kod verbalnog pretjerivanja. Upravo suprotno, radilo se o pisanim navodima objavljenim na prilično lucidan način i izloženim u prostorijama društva P. (usporedi *De Diego Nafria*, prethodno citirano, st. 41.).

74. Prilikom odlučivanja o tužbi podnositelja zahtjeva, domaći sudovi uzeli su u obzir sve ove okolnosti. Detaljno su razmotrili sve činjenice slučaja te su detaljno odvagali interese u pitanju, uzimajući u obzir granice prava na slobodu izražavanja kao i uzajamna prava i obveze specifične za ugovore o radu i profesionalnu okolinu. Potvrdili su kazne izrečene od strane poslodavca, zaključivši da nisu bile nerazmjerne legitimnom cilju kojem su težile, naime zaštitu ugleda g. G., g. A i g. B. Nadalje su smatrali da sporno ponašanje nije izravno predstavljalo sindikalnu aktivnost podnositelja zahtjeva nego da je naprotiv povrijedilo načelo dobre vjere u radnim odnosima i nije ispunilo minimalne uvjete suživota u profesionalnoj okolini (vidi st. 15. gore). Naposljetku, sudovi su se ovom slučaju uvelike pozivali na praksu Ustavnog suda koja se odnosi na pravo slobode izražavanja u radnim odnosima, te koja naglašava da ta sloboda nije neograničena. Prema mišljenju Suda, zaključci domaćih sudova ne mogu se smatrati nerazumnima. S tim u svezi primjećuje da, osim što su bili uvredljivi, sporna kartikatura i tekstovi bili su više namijenjeni kao napad na kolege koji su svjedočili pred sudovima nego sredstvo promicanja njihove sindikalne aktivnosti *vis-à-vis* poslodavca.

75. Štoviše, studija komparativnopravnih materijala dostupnih Sudu pokazuje da poslodavci općenito imaju široko polje diskrecije u odlučivanju o sankciji koja je najpodobnija za konkretne optužbe protiv zaposlenika; paleta mogućih sankcija obuhvaća pravo otkaza osobi koja je na ozbiljan način dovela u pitanje interese društva. U razmotrenim zemljama domaće zakonodavstvo pokušava pomiriti prava zaposlenika na slobodu izražavanja s pravima i povlasticama poslodavca što prvenstveno zahtijeva da svaka mjera otkaza bude razmjerna ponašanju zaposlenika protiv kojeg se poduzima (vidi st. 27. i 30-31. gore). Homogenost europskih pravnih sustava u ovom području je bitan faktor prilikom balansiranja različitih prava i interesa koja su u pitanju u ovom slučaju.

76. Sud primjećuje da se radni odnosi, kako bi bili uspješni, moraju temeljiti na uzajamnom povjerenju. Kao što je to Radni sud pravilno istaknuo, čak i ako zahtjev za ponašanjem u dobroj vjeri ne podrazumijeva i apsolutnu dužnost lojalnosti prema poslodavcu kao niti dužnost diskrecije do te mjere da radnik bude podvrgnut interesima poslodavca, određene

pojave prava slobode izražavanja koje mogu biti legitimne u drugim kontekstima, nisu nužno legitimne i u radnim odnosima (vidi, *mutatis mutandis*, *Vogt protiv Njemačke*, 26. rujna 1995., st 51. i 59., Serija A br. 323). Nadalje, napad na ugled pojedinaca korištenjem grubo vrijeđajućih ili uvredljivih izraza u profesionalnoj okolini je zbog svog razornog učinka posebice ozbiljan oblik nedoličnog ponašanja koje može imati za posljedicu vrlo oštre sankcije.

77. Na temelju navedenog Sud zaključuje da u specifičnim okolnostima ovog slučaja mjera otkaza izrečena podnositeljima zahtjeva nije bila očito nerazmjerna ili prekomjerna sankcija koja bi zahtijevala od države da poništi istu ili ju zamijeni blažom mjerom.

(iii) *Zaključak*

78. U takvim okolnostima, Sud zaključuje da tužena država nije propustila ispuniti svoje pozitivne obveze prema podnositeljima zahtjeva pod člankom 10., shvaćenim u svjetlu članka 11.

79. Stoga nije došlo do povrede članka 10., shvaćenog u svjetlu članka 11.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

Presuđuje, s dvanaest glasova za i pet protiv, da nije došlo do povrede članka 10. Konvencije, shvaćenog u svjetlu članka 11.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku i objavljeno na javnoj raspravi u Zgradi ljudskih prava u Strasbourgu dana 12. rujna 2011.

Vincent Berger
Jurisconsult

Nicolas Bratza
Predsjednik

U skladu s člankom 45. st. 2. Konvencije i pravilom 74. st. 2. Poslovnika Suda, izdvojeno mišljenje sudaca Tulkens, David Thór Björgvinssona, Jočienė, Popovića i Vučinića nalazi se u aneksu ove presude.

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.

Službeni jezici Europskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prijevod je financiran uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ovaj prijevod ne obvezuje Sud niti je isti odgovoran za njegovu kvalitetu. Prijevod se može preuzeti iz HUDOC baze podataka sudske prakse Europskog suda za ljudska prava (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka s kojom ga je Sud podijelio. Prijevod se može umnožavati u nekomercijalne svrhe pod uvjetom da se navede puni naziv predmeta, zajedno s naznakom autorskih prava i

referencom na Zakladu za ljudska prava. Ukoliko se bilo koji dio ovog prijevoda namjerava koristiti u komercijalne svrhe, molimo kontaktirajte publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2012. Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante publishing@echr.coe.int.